

Guide

för fastighetsägare på
grundvattenområden

Baserad på Skyddsplan för grundvattenområden och preliminär restaureringsplan för marktäktsområden i Pedersöre, Nykarleby och Jakobstad

Användning av grundvatten som hushållsvatten

Grundvatten är vatten som finns i marken och berggrunden, och som bildas av att regnvatten filtreras genom jordlagren. Grundvatten är ofta av bättre kvalitet än ytvatten och kräver mindre rening före användning som dricks-vatten.

Mänsklig verksamhet kan ibland försvaga kvaliteten på det grundvatten som finns i marken och hindra dess användning som hushållsvatten. Rening av förorenat grundvatten är dyrt och i praktiken ofta omöjligt.

Denna guide ger information till markägare på grundvattenområden, för att kunna förhindra de skador som förorening av grundvattnet orsakar.

Grundvattenområdets gränser

Grundvattenområdets gränser hänvisar till det område som påverkar grundvattenförekomstens vattenkvalitet och bildning. Grundvattenområdets bildningsområde avgränsas på så vis, att jordmånen på detta område släpper igenom vatten åtminstone lika bra som fin sand gör. Till bildningsområdet hör även sådana till grundvattenområdet hörande bergs- och moränområden, vilka avsevärt ökar mängden grundvatten på området. Avgränsningar av grundvattenområden är geologiskt baserade, och ändring av dessa gränser kräver oftast omfattande mark- och grundvattenundersökningar.

Markundersökningar gjorda av fastighetsägaren

Fastighetsägaren har möjlighet att göra en markundersökning på området, och bör i planeringsskedet ta kontakt med NTM-centralen. På basen av resultatet kan man närmare bestämma om till exempel gödselspridningsmetoder på området och i vissa fall klargöra om det är möjligt att placera ett minireningsverk eller jord- och bergsvärmsystem där, samt om röjningar och dikningar kan utföras på grundvattenområdet.

En markundersökning utförs genom att borra eller genom att gräva en djup testgrop. En utomstående expert ger NTM-centralen en skriftlig utredning om jordarter och tjockleken på jordlagren, samt, vid behov, grundvattnets flödesriktning. Till utredningen ska bifogas en karta, som visar testgroparnas/borrplatsernas placering och ytvattnets flödesriktning samt fotografier.

Att låta utföra en tillräcklig markundersökning är i första hand fastighetsägarens eller verksamhetsutövarens ansvar.

Byggande

Det innebär vissa restriktioner att bygga på ett grundvattenområde. Därför är det bra att ta kontakt och diskutera med kommunen om planerna i ett tidigt skede.

Avloppsvatten

Byggande av behandlingssystem för avloppsvatten kräver kommunens åtgärdsstillstånd.

Om det är möjligt bör fastigheten anslutas till kommunal avloppsledning. Om det inte finns kommunal avloppsledning på området, bör avloppsvattnet ledas i ett tätt rör för behandling utanför grundvattenområdet eller till en sluten tank.

Markbehandling för avloppsvatten (t.ex. infiltrering eller markbädd) är inte möjligt på grundvattenområde.

Oljecisterner

Nya oljecisterner på ett grundvattenområde bör placeras ovan jord och med godkända skyddskonstruktioner.

Fastighetsägaren eller fastighetsskötaren ska se till att oljecisternens skick kontrolleras regelbundet. Tomma och/eller obehövliga oljecisterner bör avlägsnas.

Anskaffandet av en ny cistern och borttagandet av en gammal underjordisk cistern bör meddelas till kommunens brand- och miljömyndigheter.

Ägaren ansvarar för oljecisternernas kondition. Försäkringen ersätter nödvändigtvis inte de miljökador som uppstått, ifall oljecisternens kontroll och underhåll har försumrats.

Första granskningen bör göras 10 år efter ibruktageandet. Efter detta beror granskningsintervallen av cisternens skick och typ, t.ex. bör oljecisterner under jord granskas vart femte år och oljecisterner ovan jord vart tionde år.

Jord- och bergvärme

Anläggande av jord- eller bergvärmesystem kräver kommunens anmälan eller åtgärdsstillstånd från kommunen. Anläggande av jord- eller bergvärmesystem på grundvattenområde kräver NTM-centralens utlåtande.

Jord- och bergvärmesystem bör inte byggas på vattentäkters närskyddsområde, på åsryggars kärnområde eller på grundvattnets bildningsområden. Anläggande av jord- eller bergvärmesystem mellan grundvattenområdets bildningsområde och yttre gräns kräver markundersökning.Handledning kan fås från kommunen eller av NTM-centralen.

Som värmeöverföringsvätska bör användas så ofarliga ämnen som möjligt och värmepumparna bör vara utrustade med ett system, som varnar om möjliga läckor i värmebärarkretsen. Läckor bör meddelas till kommunens miljöskyddsmyndigheter.

Jordbruk

Åkerodling

Runt grundvattendammar skall man lämna en 5 m skyddszon, där man inte använder gödsel eller bekämpningsmedel. Vid källor eller brunnar som används för anskaffning av hushållsvatten skall man lämna en minst 30-100 m bred skyddszon, som inte gödglas och där man inte använder bekämpningsmedel och vars bredd beror på terrängens topografi, brunnkonstruktionen och jordarten.

Vid dikningar bör förekomsten av eventuella sulfidsemdiment och sura sulfatjordar beaktas.

Nyröjning av åker på grundvattenområde

Vid nyröjning av åker på grundvattenområde bör markägaren kontakta NTM-centralen för handledning.

Då man planerar att grunda ett skifte på grundvattenområde bör man notera, att användningen av flytgödsel eller andra flytande, organiska gödselmedel är förbjuden på grundvattenområde och att användningen av torrgödsel har begränsningar.

Kreaturskötsel

På grundvattenområde får inga nya pälsfarmer eller ladugårdar grundas. Även små verksamma djurgårdar bör söka miljö tillstånd, om verksamheten är placerad på ett grundvattenområde och verksamheten kan utgöra en risk för förorening av grundvattnet.

Bete

Bete på grundvattenområden bör undvikas, särskilt inom närskyddszonerna till vattentäkter eller på grundvattnets bildningsområde. Antalet betande djur får inte vara fler än vad området jordmån eller växtlighet klarar av och får inte heller utgöra en risk för förorening av grundvattnet.

Användning av stallgödsel

På åkerodlingar som ligger på grundvattenområden får inte användas flytgödsel, urin och pressvätska, avloppsslam eller andra flytande, organiska gödselmedel. Användning av flytgödsel är möjlig om det på basen av undersökning kan påvisas att jordmånen är tät, dock är detta inte möjligt på bildningsområdet eller inom närskyddszonerna. Det är möjligt att sprida torrgödsel inom området mellan grundvattenområdets yttre gräns och grundvattenområdets egentliga bildningsområde, då spridningen sker på våren. Torrgödsel får inte spridas på grundvattenområdets bildningsområde. Torrgödsel bör täckas med jord omedelbart. Icke-organiska gödselmedel kan användas på grundvattenområde enligt växternas näringsbehov.

Växtskyddsmedel

Växtskyddsmedlets märkning anger, om produkten får användas på grundvattenområde. Listan över växtskyddsmedel vars användning inte är begränsad på grundvattenområden finns även på Tukes webbplats:

www.tukes.fi

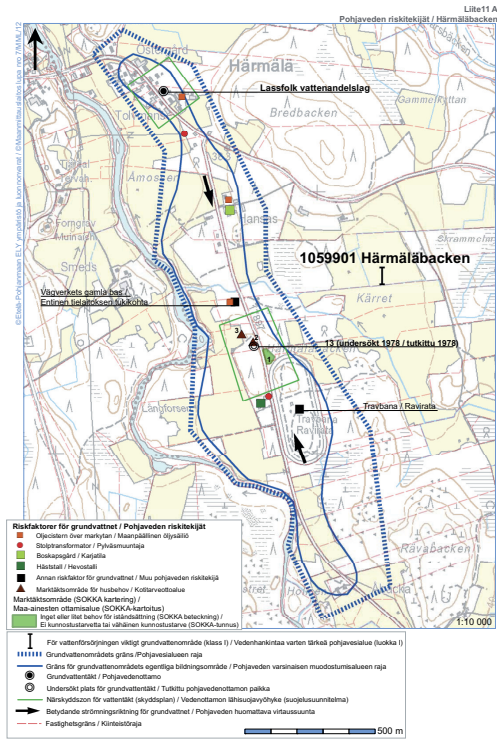

Skogsbruk och dikningar

Sedvanlig skogsbruksverksamhet är tillåten på grundvattenområde, med vissa begränsningar. Verksamheten får dock inte orsaka att grundvattenytan sänks, att det förorenas eller att humushaltigt ytvatten kommer i kontakt med grundvattnet.

Skogarna som finns på grundvattenområden får inte gödulas och inte heller får man använda kemiska bekämpningsmedel, ta bort stubbar eller bygga nya skogsvägar. Tung jordbearbetning på grundvattenområde bör undvikas.

Diken på grundvattenområden får i regel inte rensas. Alla planerade dikningar och jordbearbetning på grundvattenområde bör anmälas till NTM-centralen. När man överväger att gräva diken på grundvattenområde bör det göras mer grundliga markundersökningar för att bedöma konsekvenserna. Vid dikning bör man ta hänsyn till eventuella sulfidsediment och sura sulfatjordar. På grundvattenområde får man inte placera slam- eller sedimentringsbassänger. Dikesvatten får inte ledas till grundvattenområde. Om jordmånen vid dikesrensning och gödning inte är tät, bör man lämna en 50 m skyddszon utanför grundvattenområdet.

Marktäkt för husbehov

Den som planerar marktäkt för eget husbehov på grundvattenområde ska alltid kontakta kommunen, för att få tillräcklig handledning. Även vid tagande för husbehov tillämpas marktäktslagens bestämmelser bl.a. gällande placeringen av täktplatsen och eftervården. Även vid marktäkt för husbehov skall ett minst 4 meters skyddande skikt ovanför grundvattenytan lämnas. I praktiken innebär detta att marktäkt för husbehov inte är möjlig, om tjockleken av jordlagret ovanpå grundvattnet är mindre än 5 m. På vissa ställen kan skyddslagret till grundvattenytan vara tillräckligt tjockt, varvid marktäkt för husbehov kan vara möjligt.

Marktäkter på grundvattenområden får inte användas som deponier för ris eller jordmaterial.

Gamla marktäkter som finns på grundvattenområde bör eftervårdas. Mera information finns i miljöministeriets guide Hållbar marktäkt.

Företags- verksamhet

På grundvattenområde bör det inte placeras verksamhet, som äventyrar grundvattnets kvalitet. Vid planering av verksamhet på grundvattenområde, bör kommunens miljöskyddsmyndigheter utreda eventuellt tillståndsbehov.

Innan placeringen av verksamheten avgörs ska jord- och grundvattenförhållandena granskas samt potentiella risker för grundvattnet bedömas. Verksamhet som finns på grundvattenområde kräver extra skyddskonstruktioner. I vissa fall kan man inte hitta tillräckliga skyddskonstruktioner.

Lagring av skadliga kemikalier och avfall är generellt förbjuden. Behandling och lagring av skadliga kemikalier på grundvattenområde som kan förorena grundvattnet kräver alltid miljötillstånd.

Arbetsmaskinernas förvarings- och serviceplatser bör skyddas på ändamålsenligt sätt med tätt underlag eller alternativt sker förvaring och service utanför grundvattenområdet.

Grundvattendammars rekreativ användning

På grundvattenområde bör användande av grundvattendammar för simning, förutom de som officiellt används som badplats, undvikas. Biltvätt och mattvätt är förbjuden. Det är också förbjudet att tvätta djur i grundvattendammar.

Lagstiftning kring grundvattenområden

Grundvattnets nationella skydd styrs i huvudsak av miljöskyddslagen (527/2014) och -förordningen (713/2014) samt vattenlagen (587/2011). Den mest betydande basen för grundvattenskyddet är förbudet mot att förorena grundvattnet och förbudet mot att ändra grundvattnet enligt 3:e kapitlet vattenlagen samt tillståndssystemet enligt miljöskyddslagen och vattenlagen. De för åkerbruk lagstodgade åtgärderna bygger främst på EU:s nitratdirektiv, som har implementerats i förordningen om begränsning av vissa utsläpp från jordbruk och trädgårdsodling (s.k. nitratförordningen) 1250/2014.

Föreskrifter gällande grundvattenskyddet inkluderas även i marktäcks-, markanvändnings- och bygglagen samt lagstiftningen om bekämpning av oljeskador.

Mer information

Liesegang Erika 2013: Skyddsplan för grundvattenområden och preliminär restaureringsplan för marktåktsområden i Pedersöre, Nykarleby och Jakobstad. (Finns på kommunernas hemsidor)

www.miljo.fi -> vatten -> grundvattnens status
(<http://www.miljo.fi/sv-fi>)

www.tukes.fi -> Tjänstområden -> Kemikalier, biocider och växtskyddsmedel -> Växtskyddsmedel -> Miljöbegränsningar -> Grundvattenbegränsning
(<http://www.tukes.fi/sv/>)

Hållbar marktåkt, Miljöförvaltningens anvisningar 2009.
([http://www.ym.fi/sv-fi/Aktuellt/Publikationer/Miljoforvaltningens_anvisningar/MA1sv2009_Hallbar_marktakt\(17834\)](http://www.ym.fi/sv-fi/Aktuellt/Publikationer/Miljoforvaltningens_anvisningar/MA1sv2009_Hallbar_marktakt(17834)))

Metsähallituksen metsätalouden ympäristöopas, Metsähallitus 67/2011.
(<http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/mt/ymparistooopas2011.pdf>)
Forststyrelsens miljöguide för skogsbruk (på finska)

Energiakaivo, Ympäristöopas 2013
(<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/40953>)
Guide för bergvärme (på finska)